

בית דין ירושלים

לדיני ממונות ולבירור יוחסין

קיוזו משכרו של קבלן שיפועים בגלל נזקים שונים

תיק ממונות מס' 1408-שע

נושא הדין

א' שכר את ב' שישפץ לו את ביתו לפי הסכם שעשו ביניהם, ונותר חייב לו סכום כסף לפי ההסכם, אך א' מקזו לעצמו את החוב משום שלטענתו גרם לו ב' נזקים שונים בדירה ובהם נזקי מים שחדרו לדירה והזיקו רהיטים שונים, וכן גרם לו הוצאה לאינסטלטור פרטי לתקן תיקון דחוף שהיה ב' צריך לעשות, והתממהה מלעשות, וכן גרם לו הוצאה מיותרת בגלל בניה בתיכנון לקוי, בנזק שעשה פועל שלו, וכן גרם לו עגמת נפש בעבודתו הלקויה ובנזקים שנגרמו לו בעקבות כך.

על חלק מהטענות משיב ב' תשובות לא ישירות, כמו "טענו חטים וכפר לו בשעורים", וכשנשאל שוב היתה תשובתו: "לא ידוע לי על מקרה כזה" (היה זה כשנתבע על נזילות מים מצינור שנהפגע ע"י הפועלים, והוא השיב שתיקן את נזילות הגשמים), ועל חלק טוען "עשיתי לפי מה שהוטל עליי", ועל ההוצאה שהוציא לאינסטלטור פרטי משיב ב' שאינו חייב לשלם כמה שהוציא א' אלא רק כמה שהיה עולה לו אינסטלטור, ועל ההוצאה המיותרת שהיתה לא' בגלל בניה בתיכנון לקוי משיב ב' שהתיכנון נעשה ע"י א', וב' לא היה אחראי על כך.

פסק דין

על א' לשלם לב' את חובו בקיוזו סך מסויים כפשרה.

(-) שמשון גרוסמן

(-) יהושע ווייס

(-) אברהם דוב לוי, אב"ד

השאלות לדיון

- א. ניזק ע"י גרמא שתפוס בחוב שחייב למוזיק.
- ב. פועל שהזיק בגרמא.
- ג. איני יודע אם נתחייבתי.
- ד. בעה"ב ששכר פועל שני משום שהראשון התמזמה מלעשות, והיה זה שעת הדחק.
- ה. קבלן שהעסיק פועל שהזיק, האם הקבלן חייב.
- ו. הזמין דלת והקבלן השתהה עד שהביאה, ואז ביטל הזמין את הזמנתו.

תשובה

א. בש"ך סי' כח ס"ק צ הביא דברי הי"ש"ש צ"ק פרק הכונס ס' ו דגרמא בניזקין דאין צו חיוב מן הדין אלא לנ"ש, פשיטא דאי תפס מפקינן מיניה, ואפילו בדברים בלי כפיה אין לדוחקו. וכחז הש"ך שם דכ"כ הריב"ש סי' אלכ. ובקל"ה"ח סי' כח ס"ק א הוכיח כדברי הי"ש"ש, וכן הסכים בנתה"מ ס"ק ב. ועיי פת"ש שם ס"ק ו שכ"כ הש"ך צסי' עה ס"ק כו בשם הרמב"ן, וכ"כ צסי' עו ס"ק יב וסי' קפצ סוף ס"ק א, ושכ"ד צשו"י ח"א סי' קמו לענין גרמא בניזקין שמן התורה פטור גם מדיני שמים אלא שחכמים אמרו שחייב לנ"ש, בזה אי תפס מפקינן מיניה. והתומים ס"ק ד ונתה"מ ס"ק ו כתבו שצכל חיוב לנ"ש לא מהני תפיסה.

אמנם הניי צ"מ פרק איזהו נשך בסוגיא דמשכנתא באתרא דמסלקי הביא דעת הרשב"א והר"ן דבחיוב לנ"ש מהני תפיסה. נמאל דין זה תלוי באשלא רבצרי, אלא שכבר כתב המל"מ מלוה ולוה פ"ד הי"ו [כדעת המהרי"ט שהביא התקפו כהן סי' קא] דהיכא שהתפיסה עזמה במחלוקת שניה אי מהני אי לא אין לומר קים לי. עיי"ש. אמנם דעת הש"ך שם דלא כמהרי"ט, ויכול התופס לומר קים לי. ובחיי רעק"א בגליון השו"ע סי' כח כתב דלדינא יש לעיין אס יכול התופס לומר קים לי כהסודרים דמהני תפיסה. ועיי' פס"ד ירושלים כרך ג עמ' קעא וכרך י עמ' כו.

ב. בנידון דידן צ"ב נשכר עיי' אי לעשות שיפולים צדיתו ותוך כדי עבודות גרם נזק לבימו וחפציו של א' בגלל נזילות מים וכד' שנעשו בגלל ליטור שנשכר עיי' הפועלים של צ' ולא תוקן מיד, אע"פ שלא היו אלה נזקים ישירים אלא גרמא, מ"מ י"ל צ"ב חייב על כך שהרי האומנין דינן כשומרי שכן, ולדעת המהרי"ט ח"ב סי' קי, ואו"ת חת"ם חו"מ סי' קמ, ואו"ת מהר"ש ענגיל ח"י סי' סא שכן הסכימו רוב הפוסקים, שומרין חייבין גם בגרמא כשצרי היזקא, ולכל הפחות דינו כשליח שיש מהאחרונים שפסקו שחייב אף בגרמא כיון שדינו כשומר, עיי' שו"ת מהרי"ט סי' קי ושער משפט סי' קעו ס"ק ד ששליח ואומר חייבין אף

בגרמא בעלמא, ועיי' פס"ד ירושלים כרך ח עמ' שלד משאילת יעבן ח"א סי' פה בדבר ראובן שלח להקאמיסיאניט הנקרא בלשוניו שפיליטער שהיה לו בעיר אחרת לאטריע לעטליך שיחליפם מחדש, שכך היה נימום המלך שמי שלח עלה פתקו היינו הנימורין שלו בפעם הראשון היה לר"ך להוסיף בדמים ונתנו לו לעטיל חדש מאותם נימורין על הזמן השני שהיה הולאות הפתקות בלאטריע, והשפיליטער שכת והעביר המועד ולא החליפם, ועיי' נפסדו כל הפתקות שלחו לו, דלכאורה היה נראה שהוא פטור דאינו אלא גרמא דהרי לא עשה מעשה בידים וממילא פסדי להו. אמנם באמת הוא חייב מדינא, דשאני מזיק שפטור בגרמא כיון שלא קבל עליו שמירת הנזק, משא"כ אומר שהזיק ודאי חייב אף בגרמא בעלמא בין במזיד בין בשוגג כיון שקבל עליו השמירה ושכחה קרוב למזיד הוי. ואף דממעטינן שטרות בשבועת האומרים מ"מ העיקר מהש"ך דחייב על פשיעת שטרות. תנבא לדינא דכל אומר או שליח חייב בגרמא, ומחוייב השפיליטער לשלם עבור האטעמט על וועקסיל הנר"ך לפי דינא דמלכותא שמחוייב לשלם כמו או שליח שהתעלל ופגע בעשיית פראטעסט על וועקסיל הנר"ך לפי דינא דמלכותא שמחוייב לשלם כמו שהיה שוה למכור. ע"כ תורף תשובתו של השאילת יעבן, והוצא בדבריו גאונים כלל טו סי' ה. אמנם עיי' דברי גאונים ס"ט י"ז השא"מ ח"ג ס"ו"ס כו וערך שי חו"מ סי' קפב פסקו דשליח פטור על גרמא. ועיי' שו"ת תשורת שי סי' קל"ג ואורחות המשפטים כלל טו סי' יא.

וכיון שנחלקו בזה הפוסקים יכול התפוס לומר קים לי ולהפטר.

ג. פסק בשו"ע סי' עה סעי' ט: מנה לי בידך שהלוימך או שהפקדתי בידך והלוה אומר איני יודע אם הלוימתי או אם הפקדתי בידי, ישבע היבט שאינו יודע ופטור, ואם בא לני"ש ישלם. בינדון דידן שעל חלק מהטענות משיב הנתבע כעין "טענו חטים וכפר לו בשעורים" וכשנשאל שוב השיב כעין "לא יודע לי על מקרה כזה", ה"ז כאומר איני יודע אם נתחייבתי שחייב לני"ש, וכבר נתבאר לעיל שיתכן שמועילה בזה תפיסה.

ד. במשנה ב"מ עו א ריש האוכר את האומנין, מפורש שאם חזרו בהן הפועלים בדבר האבד שוכר עליהם, וידם של הפועלים על התחתונה, וא"כ ה"ה בינדון דידן, שהרי מדובר בדבר האבד.

ה. עיי' נתה"מ סי' שט ס"ק ד שאם שכר הקצבן פועלים והזיקו, אם היו אלה פועלים שדרכו להפקיד, תליא בפלוגתא המבואר בסי' רלא אי חייב הראשון כשפשע השני ואין לו לשלם, ואם שכר למי שאין רגיל חייב, ומזה נלמד אם שכר אלא בעל עגלה ועגלה עם סוסים ועם עבדו של המשכיר או עם פועל שלו דפטור כשפשע הפועל או העבד דלא גרע ממסר למי שרגיל להפקיד.

נמצא לפי"ז שמתחילה יש לבעה"צ הניזוק לתבוע את הפועל שהזיק, ואם אין לו פועל או שאי אפשר לתבועו, כיון שעל דעת כן שכר את הקצבן שיבצע עבודות אונות עיי' פועלים, תלוי במחלוקת שהביא הרמ"א בשו"ע סי' רלא סעי' כד, והמעמ"ה. ועיי' פס"ד ירושלים כרך ב עמ' פז.

ו. בשו"ת הרא"ש כלל קד סי' ו נשאל בדבר ראובן שהלך לאומן וא"ל עשה לי כך וכך הלילה ואקטנו

למחר, והוא עשה אותו דבר ולמחר הלך לו וא"ל טול הפעולה שאמרת לי לעשות שאם לא מיטלנו תיפסק, ורחובן א"ל כבר לקחתיה מאחר. והשיב הרא"ש שהמלוה חייב לפרוע לאומן כל הפסדו משום דינא דגרמי כמו בהלכו חמרין ולא מלאו תבואה ופועלים ומלאו שדה לחה, שאמרו צ"מ עו צ שומן להס שכרם משלם כיון שעל ידו הפסידו מלאכת היום, ואף האומן הפסיד עפ"י דיבורו של המלוה. ופסק כן צ"מ ע"י ס"ג סעי' ח. ועיי' מחני"א ה"י שכירות פועלים סי' ז שנחשב גרמי כיון שעל ידו נחבטל אותו היום והנוק נעשה מיד, שעפ"י דיבורו לא נשכר במקום אחר, והשיב כאילו סגר את חצירו בחדר ולא הניחו לעשות מלאכה. ועיי' מחני"א ה"י שכירות סי' יח שהוסיף וכתב שכיון שעפ"י דיבורו של צ"מ ע"כ נחבטל ממלאכתו והפסיד, דיבורו חשיב מעשה, כמו שכתב הרא"ש גבי חכס שטמא את הטהור.

ועיי' סמ"ע ס"ק מו בשם הר"ש דאם כתב הסופר שטר ללווה עפ"י הסכמתו של המלוה ואח"כ חזר צו המלוה, לזריך המלוה להחזיר ללוה שכר הסופר מדיני דגרמי, וכתב הסמ"ע שדברי טעם הם. וכתב צ"מ ע"ת רעק"א סי' קלד שמדברי הרא"ש יש ראייה לסמ"ע, אך הקשה מדברי הרא"ש שהוצא בטור סי' רז באומר שחוט פרתך ואם תמלא טריפה אתן צעד הנשר כך וכך, שיכול לחזור צו ולהפטר, וקשה מדוע לא יתחייב מדיני דגרמי. ועיי' דו"ח רעק"א צ"מ עט צ ד"ה בסמ"ע, שהראשונים שכתבו שחייבו של צ"מ ע"כ לפועלים כשמלאו שדה לחה, אינו מדין גרמי אלא משום דבר האבד, ס"ל שאין לחייבו משום דינא דגרמי כיון שלא עשה מעשה בגוף ממון חצירו, לפי"י ה"ה באומן ובסופר. ועיי' קהלות יעקב צ"מ סו"ס לח בדעת הנ"י שחייבו הוא מדין ערב וכהריטב"א בדף עג.

אמנם בנידון דידן שהקבלן השתתה בהבאת הדלת לצ"מ ע"כ, ומתוך כך הזמין צ"מ ע"כ דלת אחרת, אין לחייבו לא מדין גרמי, וגם לא מדין ערב, כיון שהקבלן לא עשה את ההזמנה בזמן.

אברהם דוב לוי.

ב

בשאלה של קבלן שעשה נזקים, יש להקדים שיש בזה שני נידונים שונים: א' לחייבו להוליא מכיסו לשלם על גרמא, וב' זה ניד"ד לחפילו אם פטור להוליא מכיסו מ"מ ראשי הבעה"כ לקוז משכרו, דהא ירד ערך עבודתו ולא עשה כדבעי, ופסדו והעבודה בסי' שווה פחות, ע"כ אם לא שילם פשיטא דמקוז, ועיי' רש"י צ"מ נח א ד"ה אגרייהו: יועל מנת כן היו נוטלין שכר והרי לא השלימו מלאכתן", ואפילו בספק אם קלקל הטבח בשחיתתו שאינו חייב לשלם, כתב צ"מ ע"ת הראש"א ח"ד סי' קל שאת שכרו הפסיד, והוצא צ"מ ע"י א סעי' ה וכתב שהם דברים של טעם, ועיי' שמי"ק צ"ק אט צ ד"ה ולענין, וט"ז סי' אד סעי' א, וערוך השלחן סי' א סעי' ד וסעי' יב.

ולגבי זה שטוען איני יודע אם היו דברים כאלו, האם יש בזה הדין כאומר א"י אם נתחייבתי דחייב לצי"ש, ונחלקו הפוסקים אם מהני תפיסה, וכאן הרי הוא חפוס ועומד בחלק מהשכר [ועוד דיש כאן

שבועת היסט שאינו יודע מנזק זה וגם על שבועה נהגו בתי הדין שצריך לשלם חלק השבועה, ח"כ גם צעד זה יכול להחזיק בשכרו.

ולגבי הטענה שהיה מביא אינסטלטור יותר זול, פשוט מסבירא דבזה שהתמהמה הרי הוא עשה שלא כהוגן וא"כ ראוי הניזק לשכור פועל, וא"כ חייב הנתבע לשלם לבעה"כ כל מה שעלה לו, בפרט שכן היא המציאות בשוק, והניזק אינו חייב לחפש בנרות פועל הכי זול, ולית דין צריך בשא.

וגרמא דבנידון דידן אין לחייב את בעה"כ לשלם לפועל לפנים משה"ד מדכתיב וארחות צדיקים תשמור, שמוה למד רב צב"מ פג א דחייב לשלם לפועל לפנים משה"ד, שהרי להלכה נחלקו הפוסקים אם צ"ד כופין ע"ז, עיי סוף סיו יב, ונקטו דתליא במצב הכספי אם יש כאן עני ועשיר. ובלא"ה נראה דשם מדובר שמפסיד כל שכרו, אבל כאן מדובר שמקוז רק חלק משכרו, ועוד דכאן התרשל ופשע, אבל אם י"ל דלא פשע, עיי מהרש"א שם, אלא שרש"י שם פירש שהיה בפשיעה, ומ"מ בפועל עני צריך להציע לו אם מוכן לשלם לפנים משה"ד.

שמשון גרוסמן.